

1) ประชาชนอำเภอสนามชัยเขตมีสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมด้านสภาพการณ์และบริบทที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนสูงที่สุดโดยจัดอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนอำเภอที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาได้แก่ อำเภอพนมสารคาม และอำเภอสนามชัยเขต โดยค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านสภาพการณ์และบริบทที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนระหว่างอำเภอเมือง แตกต่างจากอำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่สรุปผลได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านสภาพการณ์และบริบทที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนระหว่างอำเภอบางปะกง แตกต่างจากอำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านสภาพการณ์และบริบทที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนระหว่างอำเภอพนมสารคาม แตกต่างจากอำเภอรราชาสีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านสภาพการณ์และบริบทที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนระหว่างอำเภอสนามชัยเขต แตกต่างจากอำเภอราชสาส์น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านสภาพการณ์และบริบทที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนระหว่างอำเภอบางน้ำเปรี้ยว แตกต่างจากอำเภอราชสาส์น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05

2) ประชาชนอำเภอบางน้ำเปรี้ยวมีสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมด้านการตระหนัก และมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชนสูงที่สุดโดยจัดอยู่ในระดับปานกลางส่วนอำเภอ ที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาได้แก่ อำเภอพนมสารคาม และสนามชัยเขต โดยค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม ด้านการตระหนักและมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชนในแต่ละอำเภอมีความ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่สรุปผลได้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการตระหนักรู้และมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชนระหว่างอำเภอเมือง แตกต่างจากอำเภอบางปะกง อำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการตระหนักรู้และมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชนระหว่างอำเภอบางปะกง แตกต่างจากอำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต อำเภอบางน้ำเปรี้ยว และอำเภอรราชสาส์น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการตระหนักรู้และมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชนระหว่างอำเภอพนมสารคาม แตกต่างจากอำเภอบางน้ำเปรี้ยว และอำเภอรสาธน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการตระหนักและมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชนระหว่างอำเภอสนามชัยเขต แตกต่างจากอำเภอบางน้ำเปรี้ยว และอำเภอราชสาส์น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการตระหนักและมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชนระหว่างอำเภอบางน้ำเปรี้ยว แตกต่างจากอำเภอราชสาส์น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ประชาชนในอำเภอบางน้ำเปรี้ยวมีสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนสูงสุดโดยจัดอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนอำเภอที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาได้แก่ อำเภอพนมสารคาม และราชสาส์น โดยค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละอำเภอมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่สรุปผลได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนระหว่างอำเภอเมือง แตกต่างจากอำเภอบางปะกง อำเภอพนมสารคาม อำเภอบางน้ำเปรี้ยว และอำเภอราชสาส์น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านสภาพการณ์และบริบทของชุมชนระหว่างอำเภอบางปะกง แตกต่างจากอำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต อำเภอบางน้ำเปรี้ยว และอำเภอราชสาส์น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนระหว่างอำเภอพนมสารคาม แตกต่างจากอำเภอสนามชัยเขต และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนระหว่างอำเภอสนามชัยเขต แตกต่างจากอำเภอบางน้ำเปรี้ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนระหว่างอำเภอบางน้ำเปรี้ยว แตกต่างจากอำเภอราชสาส์น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ประชาชนในอำเภอบางน้ำเปรี้ยวมีสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมโดยรวมสูงสุดโดยจัดอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนอำเภอที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาได้แก่ อำเภอพนมสารคาม และราชสาส์น โดยค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนโดยรวมในแต่ละอำเภอมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่สรุปได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนโดยรวมระหว่างอำเภอเมือง แตกต่างจากอำเภอบางปะกง อำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนโดยรวมระหว่างอำเภอบางปะกง แตกต่างจากอำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต อำเภอบางน้ำเปรี้ยว และอำเภอรสาธิ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนโดยรวมระหว่างอำเภอพนมสารคาม แตกต่างจากอำเภอบางน้ำเปรี้ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนโดยรวมระหว่างอำเภอสนามชัยเขต แตกต่างจากอำเภอบางน้ำเปรี้ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนโดยรวมระหว่างอำเภอบางน้ำเปรี้ยว แตกต่างจากอำเภอรสาธิ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.2 เมื่อเปรียบเทียบสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนของประชาชนจำแนกตามเพศของประชาชนพบว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายมีการมีส่วนร่วมแตกต่างจากเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะด้านการตระหนักและมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชน และการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนโดยรวม เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่าเพศชายมีส่วนร่วมทั้ง 2 ด้านดังกล่าวสูงกว่าเพศหญิง

2.2.3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนของประชาชนจำแนกตามระดับการศึกษาของประชาชนทำให้สรุปผลการวิจัยได้ว่า ประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีส่วนร่วมด้านสภาพการณ์และบริบทที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมแตกต่างจากประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่าระดับประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมสูงกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2.4 การเปรียบเทียบสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนของประชาชนจำแนกตามอาชีพสรุปได้ว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีค่าเฉลี่ยสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมทุกด้านได้แก่ ด้านสภาพการณ์และบริบทที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชน ด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล และการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนโดยรวม แตกต่างจากประชาชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสภาพการณ์ทุกด้านนั้น ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีส่วนร่วมมากกว่าอาชีพรับจ้างเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย

2.2.5 การเปรียบเทียบสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนของประชาชนจำแนกตามกลุ่มอายุ 4 กลุ่ม ได้แก่ วัยเรียน (ต่ำกว่า 26 ปี) วัยทำงานช่วงต้น (26- 45 ปี) วัยทำงานช่วงปลาย (46-60 ปี) และ วัยสูงอายุ (มากกว่า 60 ปี) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ประชาชนในกลุ่มวัยสูงอายุ เป็นกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนด้านสภาพการณ์และบริบทที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล และรวมทุกด้านสูงที่สุด

ส่วนการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนด้านการตระหนักและมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชนนั้น ประชาชนกลุ่ม วัยทำงานช่วงปลายมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ กลุ่มวัยทำงาน และวัยสูงอายุ

จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแต่ละด้านจำแนกตามกลุ่มอายุสรุปได้ว่า แต่ละกลุ่มอายุมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะด้านสภาพการณ์และบริบทที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนด้านอื่นไม่พบความแตกต่าง เมื่อเปรียบเทียบรายคู่สรุปได้ว่า ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนด้านสภาพการณ์และบริบทที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนระหว่างทุกกลุ่มอายุมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งหมด โดยกลุ่มวัยสูงอายุมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ และกลุ่มวัยเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

3. ผลการวิจัยจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทำแผนชุมชน

3.1 ลักษณะของแผนพัฒนาพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดฉะเชิงเทรานั้น ลักษณะของแผนเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะ 4 ปี ในการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ของจังหวัดฉะเชิงเทราในช่วงปีพ.ศ. 2548-2551 มีความครอบคลุมประเด็นต่างๆเกี่ยวกับการพัฒนา ทั้งการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งของพื้นที่เอง และการพัฒนาในเชิงรุก สิ่งที่เป็นประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดเจนคือ การมียุทธศาสตร์ที่รองรับการเปิดใช้สนามบินสุวรรณภูมิ ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับสนามบินสุวรรณภูมิ

3.2 การวิเคราะห์ความสอดคล้องเชิงบูรณาการระหว่างกรอบแผนชุมชนจากการปฏิบัติการทำแผนชุมชนกับแผนพัฒนาพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

1. การวิเคราะห์ความสอดคล้องของของแผนชุมชนวิสัยทัศน์การพัฒนาของชุมชนเป็นวิสัยทัศน์ที่อยู่ในลักษณะของการพัฒนาความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเอง ยังไม่จัดอยู่ในเชิงรุกที่มีมุมมองการพัฒนาไปสู่พื้นที่อื่น ลักษณะของวิสัยทัศน์สะท้อนความเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่ให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นเน้นการพัฒนาการศึกษาและสิ่งแวดล้อม
2. เมื่อพิจารณาความสอดคล้องกรอบแนวทางการพัฒนาชุมชนระหว่างจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลและแนวทางการพัฒนาตามความคิดของชุมชนมีแนวทางที่สอดคล้องกันในหลายๆประเด็น โดยเฉพาะประเด็นการพัฒนาทางด้านสังคม และพัฒนาคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยในชีวิตในทรัพย์สิน
3. โครงการพัฒนาของแผนชุมชนส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล และแผนพัฒนาพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยแผนชุมชนที่เป็นแนวคิดของประชาชนเองนั้น มีจุดเน้นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ สุขภาพ และการศึกษา

3.3 ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกิดจากการจัดทำแผนชุมชน

- 1) ประชาชนมีการเรียนรู้ร่วมกันในปัญหาและแนวทางการพัฒนาของชุมชนมากขึ้น ภายหลังการเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวางแผนชุมชน แนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการคิดร่วมกันของชุมชนนั้น เป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้และเป็นที่ยอมรับร่วมกันมากกว่าแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดจากการคิดของผู้นำเพียงกลุ่มเดียว
- 2) ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลมีความตระหนักถึงการเปิดโอกาสให้กับประชาชนเข้าร่วมในการวางแผนมากขึ้น มีการยอมรับถึงการปฏิบัติงานบางเรื่องที่ยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะประเด็นการสื่อสารภายในชุมชนที่ยังขาดประสิทธิภาพ
- 3) ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรที่สำคัญของตำบลมากขึ้น ภายหลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนเพื่อประกอบการวางแผน ส่งผลให้เกิดแนวโน้มที่ดีที่ประชาชนในชุมชนจะเกิดความตระหนักในใช้ประโยชน์และรักษาทรัพยากรของชุมชน
- 4) ทศนคติของประชาชนที่มีต่อการวางแผนพัฒนาชุมชนของตนเองมีแนวโน้มการปรับเปลี่ยนในทางที่ดีขึ้น มุมมองการพัฒนาของประชาชนที่ส่วนใหญ่เคยมีความคิดว่าการพัฒนาต้องทำโดยหน่วยงานท้องถิ่นเท่านั้นปรับเปลี่ยนไปสู่การที่ประชาชนในชุมชนต้องมีส่วนร่วม

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สภาพการณ์ของประชาชนในชุมชนนั้น ประเด็นสำคัญประการหนึ่งคือการพิจารณาได้จากการสำรวจจำนวนหรือปริมาณของการเข้าร่วมการประชุม และการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทราทำให้ทราบว่า ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ประชาชนเข้าร่วมการประชุมประมาณ 2 ครั้ง และเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆประมาณ 2 ครั้งเช่นกัน ข้อสรุปดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างน้อย ควรเพิ่มเทคนิควิธีที่ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

2. เมื่อพิจารณาพื้นที่อำเภอที่มีสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนสูงมักเป็นอำเภอที่อยู่รอบนอกพื้นที่ เช่น อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอสนามชัยเขต เป็นต้น ลักษณะดังกล่าว สอดคล้องกับสภาพการณ์ในชุมชน กรณีที่เป็นพื้นที่ชนบทนั้นประชาชนมีความรู้จักคุ้นเคยกันดี ทำให้สภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนสูง

3. ลักษณะทางประชากรของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ประชาชนที่เพศชาย มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอยู่ในช่วงวัยมากกว่า 60 ปีขึ้นไปเป็นกลุ่มที่มีสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมในการวางแผนสูงกว่ากลุ่มอื่น สภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆมีลักษณะที่แตกต่างๆแสดงให้เห็นว่า ยังมีช่องว่างของการมีส่วนร่วมซึ่งขาดการกระจายไปในทุกๆกลุ่มของประชากรในชุมชน มีความจำเป็นที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วม

4. แม้ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติการจัดทำแผนชุมชนมีแนวโน้มว่าทำให้ประชาชนได้ปรับเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาตนเองมากขึ้น มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน และคิดวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนตนเองมากขึ้น แต่การทำให้ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีความยั่งยืนนั้น อาจกล่าวได้สองแนวทางได้แก่

4.1 นโยบายและแนวปฏิบัติจากหน่วยงานระดับชาติหรือระดับจังหวัดที่กำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นหน่วยส่งผ่านทรัพยากรมาสู่ชุมชนนั้นมีลักษณะจากบนลงล่าง (สร้อยตระกูล อรรถมานะ. 2540 ; ชาติชาย ณ เชียงใหม่) ควรกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆเร่งรีบในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ พัฒนาชุมชน จึงเป็นหน่วยงานที่เหมาะสมมากที่จะรองรับการขับเคลื่อนต่อนโยบายในลักษณะนี้

4.2 การรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนที่มีพลังของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งสภาชุมชนซึ่งเป็นแนวคิดที่ดีของรัฐบาลเพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้แก่ประชาชนในการคานอำนาจขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอาจถูกมองว่าเป็นการสร้างองค์การที่เป็นปรปักษ์กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าการคานอำนาจ ถ้าอาศัย

อำนาจการรวมตัวกันที่เข้มแข็งของชุมชนเองอาจส่งผลดีมากกว่าในแง่ของการพัฒนาที่ไม่อิงกับความเป็นสถาบัน แต่อิงความเข้มแข็งของชุมชน

5. จากการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนชุมชนทำให้ได้รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้เข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการวางแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนการปฏิบัติการทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชนสอดคล้องกับข้อสรุปของนรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547) มีดังนี้

5.1 ด้านการจัดการ

การจัดการในการจัดทำแผนของตำบลทั้งสองที่ได้ดำเนินการนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมในพันธกิจและเป้าหมายของชุมชนที่เป็นพื้นที่ดำเนินการวิจัยนั้น ยังอยู่ในระดับไม่สูงนัก ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดพันธกิจและเป้าหมายน้อย ส่วนมากการกำหนดพันธกิจและเป้าหมายมักเป็นไปตามแนวทางที่องค์การบริหารส่วนตำบลกำหนด

2) มีการจัดกิจกรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น งานประเพณีทางศาสนา กิจกรรมการกีฬา เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจต่อกันและกันระหว่างประชาชน กลุ่มต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันหรือร่วมมือกัน

3) ในการจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชนนั้นบางครั้งประชาชนในชุมชนมีการตกลงกันในการแบ่งงาน แบ่งความรับผิดชอบ มีความเห็นชอบร่วมกันในงานที่แต่ละฝ่ายจะรับผิดชอบไปดำเนินการ แต่ในบางครั้งคนในชุมชนก็มักจะโยนหน้าที่ความรับผิดชอบไปให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ปัจจัยในด้านนี้เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการพัฒนาอีกต่อไป

4) ในกิจกรรมการปฏิบัติการวางแผนนั้น ควรดำเนินการในลักษณะกิจกรรมกลุ่มที่ลดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการการแข่งขันของแต่ละหน่วยย่อย เช่น การแข่งขันคิดโครงการระหว่างประชาชนของแต่ละหมู่บ้าน เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากอาจก่อให้เกิดการมุ่งเอาประโยชน์เข้าสู่หมู่บ้านตนเองเป็นหลักในการวางแผน กรณีที่มีการจัดกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมการวางแผนจึงควรจัดให้สมาชิกกลุ่มคลุกคลีระหว่างแต่ละหมู่บ้านในตำบล

5) ฝ่ายที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางให้เกิดการวางแผนชุมชนอันได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลหรือองค์กรใดๆควรมีการสร้าง ความมั่นใจว่าแต่ละฝ่ายแต่ละชุมชนที่เข้าร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนของตนเองนั้นจะได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมกันทำงานอย่างเสมอภาค

5.2 ด้านการสื่อสาร

1) การสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนนั้น เป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนในชุมชนมีความเห็นว่า ยังขาดประสิทธิภาพ สื่อที่ประชาชนต้องการเช่น

หอกระจายข่าว เป็นสิ่งที่ประชาชน มีความต้องการให้เป็นสื่อหลักในการกระจายข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ทั้งนี้เนื่องจากมีความสะดวกในการรับฟัง ประชาชนในพื้นที่ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมสามารถรับฟังสื่อหอกระจายข่าวในขณะที่ทำงานได้ ฟังข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบลและตัดขาดตัดตะไคร้ไปพร้อมกัน

2. สื่อที่ใช้ในการดำเนินการให้เกิดการมีส่วนร่วมนั้น ควรใช้สื่อทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สื่อที่เป็นทางการคือการจัดทำหนังสือเชิญแล้วจัดส่งไปให้แก่ประชาชนตามหลังคาเรือนที่ประชาชนอาศัยอยู่ ส่วนสื่อที่ไม่เป็นทางการเป็นการบอกกล่าวกันด้วยวาจาซึ่งในการปฏิบัติการวางแผนชุมชนนั้นพบว่า การบอกกล่าวด้วยวาจาทำให้มีจำนวนของผู้เข้าร่วมการประชุมเพิ่มมากขึ้น

5.3 ด้านการเมือง สังคมและวัฒนธรรม

1) สัดส่วนของการกระจายอำนาจการตัดสินใจจากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่ประชาชนในชุมชนนั้นยิ่งมีมากยิ่งทำให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ข้อสรุปดังกล่าวหมายถึงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องลดสัดส่วนของการตัดสินใจที่ปฏิบัติโดยผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นลงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2) สภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและกายภาพในชุมชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชนหรือการดำเนินกิจกรรมใดๆในชุมชน ชุมชนที่ประชาชนมีการประกอบอาชีพส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนของตนเองมักทำให้มีความสะดวกในการติดต่อ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ง่ายแก่การขอความร่วมมือ ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดีในทุกๆกิจกรรม

วัฒนธรรมร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นสื่อกลางสำคัญที่นำพาสมาชิกในชุมชนมารวมตัวกัน หรือปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดเอกภาพในการคิดการวางแผนตลอดจนการพัฒนาในภาคปฏิบัติ

สภาพทางกายภาพของชุมชนที่แตกต่างกันมีส่วนทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกันไป ชุมชนที่มีพื้นที่แต่ละหมู่บ้านใกล้เคียงกันทำให้การเดินทางมาร่วมกิจกรรมต่างๆของประชาชนเป็นไปได้สะดวกมากกว่าชุมชนที่มีพื้นที่กว้างและแต่ละหมู่บ้านห่างไกลกัน บางชุมชนที่มีถนนหลวงหลายช่องจราจรระหว่างจังหวัดพาดผ่าน อาจทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความไม่สะดวกในการไปมาหาสู่ ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านที่อยู่คนละด้านของถนนอาจลดน้อยลง ทำให้การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการพัฒนาชุมชนลดน้อยลงตามไปด้วย

5.4 ด้านแผนและโครงการพัฒนา

1) การที่ประชาชนในชุมชนเห็นความสำคัญของแผนและโครงการพัฒนาของชุมชนที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น การสื่อสารข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับผลกระทบของวิสัยทัศน์และโครงการพัฒนาต่าง ๆ ให้ประชาชนได้ทราบจะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของกาวางแผนที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วม

2) การสร้างความรู้สึกร่วมกันให้เกิดแก่ประชาชนในชุมชนให้มีความเป็นเจ้าของแผนและโครงการพัฒนาของชุมชนเป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากความเป็นเจ้าของทำให้เกิดความหวงแหน การเห็นคุณค่า รวมทั้งความรับผิดชอบต่อผลของกิจกรรมการพัฒนาร่วมกันซึ่งเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

5.5 ด้านผู้นำ

1. การวางแผนที่ดำเนินการโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงจะไม่สามารถดำเนินการได้ถ้าผู้นำของชุมชนขาดความจริงใจที่จะช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน ความเชื่อมั่นในผู้นำสูงจนทำให้ผู้นำเป็นผู้นำที่ไม่ใส่ใจในความเห็นของประชาชนในชุมชนนั้น หรือผู้นำที่มีความเชื่อว่า"วิสัยทัศน์การพัฒนานั้น เป็นเรื่องของผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล" เป็นปัจจัยลบต่อการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมเป็นอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2543). การบริหารการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ :21 เซนจูรี่.
ชุมชนบ้านน้ำเกี๋ยน. (ออนไลน์). น้ำเกี๋ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน. available :
<http://www.namkain.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=74047&Ntype=2>.
เทศบาลนครปากเกร็ด. (ออนไลน์). ข่าวประชาสัมพันธ์ available : <http://www.pakkretcity.go.th/SHNews.asp?NewsID=22>.
นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี
ตัวอย่าง. กรุงเทพฯ : สิริลักษณ์การพิมพ์.
ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (ออนไลน์). กรมการปกครองในมิติของการบูรณาการและการ
ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ. available : www.dopa.go.th/news/seminar_pjno4.doc.
มูลนิธิพัฒนาไท. (ออนไลน์). คำจำกัดความการวางแผนชุมชน. available :
http://pattanathai.nesdb.go.th/community_ppr/indexmaippr47.htm.
เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2549). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ :
บพิธการพิมพ์
วอมสลีย์, แกรี แอล และคนอื่นๆ. (2546). แปลงรูปเปลี่ยนรากบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่
21.อำพร ชำรงค์รักษ์ บรรณาธิการแปล. กรุงเทพฯ: ,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ออนไลน์). ความยากจน
และการกระจายรายได้ Available:[http://poverty.nesdb.go.th/Community/](http://poverty.nesdb.go.th/Community/community.htm)
[community.htm](http://poverty.nesdb.go.th/Community/community.htm).สำนักงานจังหวัด จะเข้เชิงเทรา. (2548). แผนปฏิบัติการ4ปี
(พ.ศ.2548–2551)จังหวัดจะเข้เชิงเทรา.จะเข้เชิงเทรา : อัดสำเนา.
สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2540). สาธารณบริหารศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ
:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
อภิชัย พันธเสน. 2539. พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค การเปลี่ยนแปลงและการ
บริหารจัดการ. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชน

แบบสอบถามสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มุ่งนำผลที่ได้ไปประกอบการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนชุมชน ซึ่งดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ฉะเชิงเทรา
2. ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหรือรายละเอียดที่อาจจะบ่งชี้ชื่อของผู้ให้ข้อมูล
3. แบบสอบถามฉบับนี้ ประกอบด้วย 2 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกิจกรรมและแนวทางการพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน

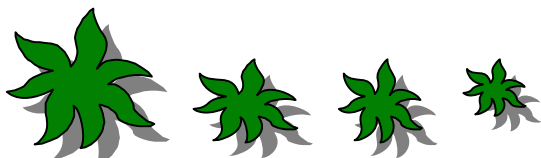
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบของท่านลงในช่องว่าง และ เขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ
☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษาสูงสุดของท่าน
☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส
☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพ
☐ เกษตรกร ☐ รับจ้างทั่วไป
☐ บริษัทเอกชน/โรงงานอุตสาหกรรม ☐ ข้าราชการ
5. คนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในครอบครัวของท่านมีจำนวน.....คน
6. ในระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา ท่านเคยเข้าร่วมการประชุมที่จัดโดย อบต. จำนวน.....ครั้ง
7. ในระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา ท่านเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆที่จัดโดย อบต.จำนวน.....ครั้ง

8. กิจกรรมหรือโครงการใดของอบต.ที่ท่านคิดว่าดี มีประโยชน์ต่อตัวท่าน และท่านมีส่วนร่วมมากที่สุดในปีที่ผ่านมา.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการณ์ของการวางแผนชุมชน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในชุมชนของท่าน

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1. ประชาชนในชุมชนของท่านรู้จักกันเคยกันดี					
2. มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมภายในชุมชนอยู่บ่อยๆ					
3. ประชาชนในชุมชนรู้รายละเอียดเกี่ยวกับแผนพัฒนาตำบลที่มีอยู่ในปัจจุบัน					
4. ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาชุมชน					
5. ประชาชนให้สนใจติดตามการดำเนินการวางแผนของอบต.					
6. ประชาชนเป็นผู้มีส่วนตัดสินใจที่จะให้มีการวางแผนชุมชน					
7. ประชาชนมีความพร้อมและมีเวลาเข้าร่วมในการวางแผน					
8. อบต.ประชาสัมพันธ์กำหนดการดำเนินการวางแผนชุมชน					
9. อบต.เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการขั้นตอนการวางแผน					
10. ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการที่อบต.จะใช้ในการวางแผน					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
11. ประชาชนมีความสนใจเกี่ยวกับการกำหนดอนาคตของชุมชนตนเอง					
12. วิสัยทัศน์ของชุมชนได้มาจากการแสดงความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในชุมชน					
13.ประชาชนในชุมชนรู้และสนใจสถานการณ์ปัญหาต่างๆของชุมชน					
14. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาปัจจุบันที่มีในชุมชน					
15.เมื่อมีโครงการพัฒนาในชุมชนของ ทำให้มีทั้งผู้ที่ได้ประโยชน์และเสียผลประโยชน์					
16.ประชาชนในชุมชนได้ร่วมในการพูดคุยปัญหาเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาในชุมชน					
17. ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาชุมชน					
18. ความต้องการพัฒนาด้านต่างๆในชุมชนมาจากความคิดเห็นร่วมกันของคนในชุมชน					
19. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหาวิธีการแก้ปัญหาในชุมชน					
20. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาชุมชน					
21. อบต.แจ้งข่าวสารเกี่ยวกับงบประมาณและทรัพยากรการพัฒนาของชุมชนที่ได้รับจากแหล่งต่างๆสู่ประชาชนโดยตรง					
22. ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้งบประมาณและทรัพยากรการพัฒนาของชุมชน					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
23. ประชาชนมักสนใจและต้องการทราบว่างบประมาณและทรัพยากรการพัฒนาของชุมชนเพียงพอหรือไม่					
24. ประชาชนมีโอกาสดูตามประเมินผลการดำเนินการตามแผน					
25. มีกระบวนการให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของอบต.					
26. อบต.จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องต่างๆอยู่เป็นประจำ					
27. อบต.เชิญประชาชนในตำบลเข้าร่วมการประชุมอยู่เสมอ					
28. ประชาชนในชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในตำบล					
29. ประชาชนในชุมชนมีเวลาเข้าร่วมภารกิจกรรมของอบต.					
30. ประชาชนในชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตำบล					
31. ประชาชนมีการรวมกลุ่มอย่างหลากหลาย					
32. งบประมาณพัฒนาของตำบลควรให้อบต.ดำเนินการบริหารเองทั้งหมด					
33. การพัฒนาตำบลเป็นหน้าที่ของอบต.โดยตรงประชาชนไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว					
34. การวางแผนเป็นหน้าที่ของนายกอบต.และบุคลากรในอบต.					
35. ผู้บริหารของอบต.เป็นที่รู้จักของประชาชนทุกคนในชุมชน					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	ปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
36. อบต.มีสถานที่ติดประกาศข่าวสารการดำเนินงานให้ประชาชนในชุมชน					
37.ประชาชนในชุมชนมีความสะดวกในการรับรู้ข่าวสารการดำเนินงานพัฒนาของอบต.					
38. ตัวท่านเองมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาในชุมชนของท่านเอง					

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือของท่าน

ภาคผนวก ข. ประมวลภาพกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนชุมชน

ประมวลภาพกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนชุมชน

